

tiskom mnogih pravosudnih procesa, no ono i dalje nije smanjilo njezinu podršku kod glasača. Iz navedene analize autor Zlatnu zoru naziva "anomalijom u suvremenom svijetu radikalne desnice".

U radu Antonyja Todorova "The Extreme Right Wing in Bulgaria" analizirano je djelovanje sve brojnije političke desnice u Bugarskoj (str. 277–294). Njihov ideološki program autor vidi kao antiliberalni, nacionalistički, ksenofobičan, rasisitički i društveno demagoški.

Istraživanje manjinskih skupina na neki je način činio sporedan aspekt interesa šire europske akademske zajednice. Manjine su bile analizirane kroz prizmu istraživanja povijesti odnosa većih zajednica prema njima, dok je tek manji dio istraživača nastojao obuhvatiti njezino šire značenje. Upravo je ovaj Zbornik jedan od pokušaja što šire analize različitih aspekata odnosa prema manjinskim zajednicama u zemljama jugoistočne Europe. Primjetno je kako je većina istraživanja u ovim radovima ograničena na prostor samo jedne države, čime se na određen način zanemaruje aspekt komparacije s drugim (bližim i/ili daljnjim) zemljama, posebice onima u zapadnoj, srednjoj i sjevernoj Europi, gdje se odnos prema manjinskim zajednicama smatra pozitivnijim. No nameće se pitanje je li odnos prema Romima i migrantima u tim zemljama uistinu bolji i manje problematičan nego u posttranzicijskim zemljama "balkanske" Europe? Dolazak milijun migranata i njihov ostanak kao "manjinskih pripadnika" u zemljama poput Njemačke zasigurno će utjecati i na pitanje odnosa prema postojećim manjinskim skupinama. Manjinska se dinamika Europe mijenja, a ovakva djela nastoje pomoći u razumijevanju njihove kompleksnosti.

Danijel Vojak

<https://doi.org/10.5559/di.25.4.08>

THE THIRD SECTOR IN TRANSITION: ACCOUNTABILITY, TRANSPARENCY, AND SOCIAL INCLUSION

12. međunarodna ISTR konferencija

Stockholm, 28. lipnja – 1. srpnja 2016.

International Society for Third Sector Research (ISTR) jedna je od najvažnijih međunarodnih mreža znanstvenika i stručnjaka s područja trećega sektora, civilnoga društva i filantropije, promovirajući istraživanja i obrazovanje na tim područjima. Dvanaesta međunarodna ISTR konferencija, koja se organizira svake druge godine, ove se godine održavala u Stockholmu od 28. lipnja do 1. srpnja, a domaćin konferencije bila je *Ersta Sköndal University College*. Konferencija je okupila oko 800 znanstvenika, nastavnika i stručnjaka na ovom području u bogatom programu plenarnih izlaganja, okruglih stolova i tematskih sesija.

Na ovogodišnjoj konferenciji primjetan je naglasak na temama socijalnih inovacija i socijalnoga poduzetništva, kao novijih okvira razvoja socijalnih usluga, koncepata koji su promovirani i u aktualnim EU-programima socijalne politike. Osim navedenih, ostala ključna tematska područja konferencije odnosila su se na ulogu civilnoga društva u demokratizaciji, volontiranju i suproizvodnju, ulogu trećega sektora u socijalnim uslugama, upravljanje organizacijama i transparentnost, zakladništvo i filantropiju te teme poučavanja i razvoja obrazovnih programa na ovom području.

U nastavku je dan sažet pregled sadržaja dijela izlaganja s konferencije; aktualnih istraživačkih projekata i tema te ključnih izazova razvoja trećega sektora u raznim državama. U okviru teme trendova u institucionalizaciji i regulaciji civilno-

ga društva raspravljalo se o strategijama prilagodbe organizacija civilnoga društva u političkom djelovanju, odnosno pokretima za jačanje demokracije, na primjeru istraživanja u Španjolskoj, pri čemu uloge i organizacijski oblici postaju sve fleksibilniji i manje formalizirani. Također, na primjeru civilnoga pokreta u zaštiti okoliša u Norveškoj raspravlja se o diferencijaciji civilno-društvenih manifestacija i oblika te slabljenja granica između privatne sfere, izgradnje zajednice i institucionalizirane politike.

U okviru sesije o novijim trendovima i promjenama u ulozi trećega sektora u socijalnim uslugama naslovljen je problem posebice zagovaračkih organizacija i utjecaja odnosa s državom i financiranja iz javnih izvora na njihov rad te strategije prilagodbe organizacija. Jedan od središnjih istraživačkih koncepata kada je riječ o ulozi trećega sektora u pružanju usluga jest koncept suproizvodnje (*co-production*), koji naslovljuje pitanje na koji način i u kojoj mjeri korisnici usluga (građani) sudjeluju u planiranju i pružanju socijalnih usluga.

Generalni su trendovi u organizacijama trećega sektora na području pružanja socijalnih usluga i socijalne skrbi sve veća marketizacija i u političkom diskursu i u financijskim aranžmanima te regulatornom okviru, kao i pritisci za jačanjem profesionalizacije organizacija, a zbog smanjenja financiranja iz javnih izvora, pritisci su (lokalnih) vlasti za smanjenjem opsega usluga ili broja korisnika.

Dubinske studije socijalnih inovacija i specifično uloge trećega sektora i građanskog angažmana, u okviru ITSSOIN.eu FP7 projekta, polaze od pretpostavke kako je treći sektor, utemeljen na angažmanu građana, najpovoljniji okvir za proiz-

vodnju socijalnih inovacija. Analizirana su područja djelovanja trećega sektora, primjerice, zaštita potrošača, socijalne usluge, radna integracija i druga, te se pokazuje kako uloga trećega sektora uvelike ovisi o regulatornom okviru i modelu suradnje sektora i države specifičnim za pojedinu zemlju.

U posebnom panelu prikazani su rezultati "INNOSI" Obzor 2020 projekta, koji se bavi inovativnim pristupima u socijalnim politikama vođenih konceptom socijalnih ulaganja. Politike socijalnog ulaganja usmjerene su na trenutačne i buduće trajne učinke, u cilju jačanja ljudskoga kapitala i socijalnog uključivanja, prije svega kroz mjere obrazovne politike, obiteljske i politike zapošljavanja, nasuprot politikama kompenzacije. Između ostalog, raspravljena je specifična uloga socijalne ekonomije i civilnoga društva u socijalnom ulaganju, u prvom redu kroz socijalne inovacije i ostvarene socijalne učinke.

Na tematskom okruglom stolu posvećenom TSI FP7 projektu, koji se bavi utjecajem trećega sektora na socioekonomski razvoj, raspravljalo se o nalazima dionice projekta koja se bavi zaprekama djelovanju trećega sektora, pri čemu su istaknuti izazovi organiziranja volontera, izazovi upravljanja organizacijama zbog jačanja administrativnih zahtjeva, izazovi povezani sa smanjenjem financijskih sredstava, posebice iz javnih izvora i povećanom marketizacijom organizacija te jačanja konkurencije profitnih organizacija. Iz perspektive tranzicijskih zemalja ističu se nasljeđe monopola države kao zapreke jačanju trećega sektora te slabi kapaciteti vlade u provedbi EU-programa jačanja socijalne ekonomije.

Kao što je na više izlaganja istaknuto, vezano uz volonterski angažman, ne dolazi do slabljenja volonterskog angažmana nego je na djelu trend pomaka od dugotrajnoga, formalnog članstva i volontiranja u organizacijama prema kratkotrajnim, neformalnim, ad hoc angažmanima građana u novim tipovima socijalnih pokreta i akcijama u zajednici. Ova činjenica

naglašena je i u panelu posvećenom civilnom društvu u nordijskim zemljama. Uz navedene promjene u obrascima volontiranja, dolazi i do promjena u organizacijskim oblicima i njihove sve veće diferencijacije. Slabi i članstvo u zagovaračkim organizacijama, poput sindikata i strukovnih udruga, dok raste broj članova u organizacijama na području kulture i umjetnosti, sporta i slobodnoga vremena te socijalne skrbi.

Pitanje konceptualizacije i definicije (organizacija) trećega sektora, unatoč jačanju istraživanja na ovom području, i dalje je izazov. O tome je bilo riječi na okruglom stolu, na kojem je predstavljena konceptualizacija trećega sektora iskorištena u spomenutom TSI projektu, a kojom se htjelo proširiti uvrješeni koncept neprofitnoga sektora i uključiti manifestacije trećega sektora karakteristične za europske zemlje, s određenim ograničenjima u raspodjeli dobiti, poput zadruga, koje se konceptijski bitno razlikuju od udruga. Nailazi se i na poteškoće u konceptualizaciji s obzirom na kriterij usmjerenosti na javno dobro nasuprot organizacijama s ciljem zagovaranja interesa svojih članova. Generalno, doprinos izložene konceptualizacije leži u pomaku od koncepta neprofitnih organizacija prema široj konceptualizaciji trećega sektora, s naglaskom na socijalnoj ekonomiji i socijalnom poduzetništvu.

I dalje je primjetna podzastupljenost sudionika iz tranzicijskih zemalja srednjoistočne Europe, pa se ističe potreba za sesijama koje bi tematizirale specifičnosti razvoja i novijih izazova razvoja trećega sektora u ovim zemljama. Primjerice u Poljskoj, u početno vrijeme tranzicije, veliko je značenje inozemnih programa, a kasnije i EU-a na jačanje trećega sektora kroz

europizaciju domaćih politika te kroz promociju vladavine.

Velik interes sudionika izazvala su plenarna izlaganja istaknutih znanstvenika. Theda Skocpol, profesorica na Harvardskom sveučilištu, održala je izlaganje na temu promjena u američkom civilnom društvu i jačanju političkog ekstremizma. Stanley Katz sa sveučilišta Princeton, istaknuti znanstvenik na području filantropije te civilnoga društva i demokratizacije, u svečanom govoru povodom dodjele ISTR nagrade mladim istraživačima dao je pregled razvoja istraživanja na području filantropije i trećega sektora.

Za detaljnije informacije i sažetke izlaganja upućujemo na stranicu konferencije: <http://www.istr.org/?StockholmConference>. ISTR konferencije važno su mjesto umrežavanja i učenja o novim istraživačkim temama, paradigmama i metodološkim pristupima. Iduća konferencija održat će se 2018. godine u Amsterdamu.

Jelena Matančević

<https://doi.org/10.5559/di.25.4.09>

**Marko Turk
i Jasminka Ledić
KOMPETENCIJE
AKADEMSKE PROFESIJE
*Fata volentem ducunt,
nolentem trahunt***

Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2016., 204 str.

Nakon što je 2013. objavljena knjiga *Kompetencije školskih pedagoga* autora Jasminke Ledić, Stjepana Staničića i Marka Turka, interes i važnost teme kompetencija, ovaj put u akademskoj profesiji, ponovo ističu autori Ledić i Turk objavom nove knjige – *Kompetencije akademske profesije*, intrigantnoga podnaslova *Fata volentem ducunt, nolentem trahunt*. Izdavač knjige je Filozofski fakultet u Rijeci, a nastala je 2016. godine u okviru projekta "Kompetencijski profil